# N^er. 7.

# MONITOR WARSZAWSKI.

W WARSZAWIE DNIA 15. STYCZNIA 1825. ROKU W SOBOTĘ.


**Dostrzezenia meteorologiczne w Warszawie.**

| | | Ciepłomierz R. | Barometr. | Wiatr. | Stan Nieba. |
|---|---|---|---|---|---|
| Dnia 13 Stycznia | Zrana . . . | Stopni zimna . — 2 | Cali 27 liniy 10,0 | Południowy Południowo-zachodni | Chmurno. |
| | Popołudniu . | Stopni . 0 | „ — 9,1 | Zachodni | Chmurno. |
| | Wieczorem . | Stopni . 0 | „ — 9,6 | Południowo-zachodni | Chmurno. |
| 14 | Zrana . . . | Stopni zimna . — 1 | Cali 27 liniy 11,0 | Południowo-zachodni | Pogoda. |
| | Popołudniu . | Stopni . 0 | „ — 11,3 | Południowo-zachodni | Dżdżysto. |
| | Wieczorem . | Stopni . 0 | 28 — 0,2 | Południowo-zachodni | Chmurno. |

## ROZKAZ DZIENNY
## Do Woyska Polskiego.

w Kwaterze Główney D. 23 Grudn: (4 Stycznia) w Warszawie 182$\frac{4}{5}$ roku.

ZA NAYWYŹSZYM ROZKAZEM

Przeznaczeni zostaią.
*w Piechocie.*

Z Pułku 6go liniowego, Podporucznicy: Teofil Jankowski, Ferdynand Maykowski; z Pułku 3go Strzelców pieszych, Porucznik Mikołay Pietrusiewicz, i z Pułku 4go liniowego, Porucznik Julian Dylewski, wszyscy czterey do pełnienia obowiązków Adjutantów Placu Miasta Warszawy, nieprzestaiąc należeć do swych Pułków.

Otrzymuią Urlopy.
*w Sztabie Głównym.*

W części Generała Kwatermistrza Generalnego, Podporucznicy: Jełowicki, na tygodni 6, w Gubernię Wołyńską, i Horoch, na miesięcy 2, do Gallicyi Austryackiey.

Wykreślony zostaie z kontrol.
*w Piechocie.*

Przykommenderowany do Pułku Jego Cesarzewiczowskiey Mości Wielkiego Xięcia Michała Nro 1., Kapitan Franciszek Maiewski, zmarły w dniu $\frac{15}{27}$ Grudnia r. 1824.

Przechodzi na Reformę.
*w Korpusie Artylleryi i Inżenierów.*

Adjutant polowy przy Generale Brygady Bontemps, z ½ Kompanii Rakietników pieszych, Kapitan Klassy 1ey Józef Bem, z przykommenderowaniem do Korpusu Artylleryi.

Naczelny Wódz
(podpisano) KONSTANTY
W. X. R.

Zgodno z Oryginałem.
p. t. ob: Podszefa Sztabu Głównego
Pułkownik *Siemiątkowski.*

---

*Kommissya Woiewództwa Mazowieckiego.*

Wzywa niewiadome z teraźnieyszego pobytu osoby, iako to: Barta, Schawelskiego, Przechadzkiego i Wetterrycha, byłych Exaktorów dochodów Konsumpcyynych w Kowalu, Köchlera i Pokla, byłych Exaktorów w Brześciu, Pogorzelskiego, Siemienowskiego, Szmita i Piotrowskiego, byłych Administratoów dochodów konsumpcyynych w Piotrkowie, lub też, w razie śmierci którego, iego Sukcessorów, ażeby po odebranie pokwitowań Izby Obrachunkowey z rachunków lat ich respective urzędowania do Kommissyi Woiewództwa Mazowieckiego Wydziału Skarbowego, zgłosili się.

w Warszawie 18 Grudnia 1824 r.
Radca Stanu Prezes, *Rembieliński.*
Sekretarz Jeneralny, *Filipecki.*

---

## WARSZAWA.

— Jedna z Dam polskich sprawiła autorowi romansu *Leyba i Siora* niespodzianą radość; na Nowy rok posłała mu na wiązanie świeżo wydrukowany niemiecki przekład powyższego pisma, o którym on nie wiedział. Dziełka tego dostanie u *Brzeziny* za 9. złp.

— W naynowszym Numerze *Wiedeńskich roczników Literatury* rozebrał sławny znawca Słowiańskiey Literatury, Czech X. *Dobrowski*, wiadomość o Kadłubku podaną przez *Ossolińskiego*, a tłumaczoną na język niemiecki przez *Lindego*, z dodatkami X. *Prażmowskiego*, *Czackiego*, *Kownackiego* i *Lelewela*. Krytyk oddaiąc słuszność pracowitości powyższych pisarzy, iest z niemi bardzo często przeciwnego zdania; *Kadłubka* trzyma za naywiększego w świecie bajacza, nie chce przyiąć powodów którémi go Ossoliński i Lelewel uniewinniaią, *Schlözera*, nieprzyiaciela Polaków, bierze pod opiekę, odrzuca zdanie Lelewela, że w X. wieku *Krakowskie* (Chrobacya) odrębném od Polski było Państwem i t. p., zgoła w nayważnieyszych punktach stara się zbić dzieło powyższe.

— W ciągu roku zeszłego 1824, *Aktorowie Warszawscy Teatru Narodowego*, dali widowisk 288, to iest w *Warszawie* 212, a na *Prowincyi* 46. Sztuk nowych w tym roku dano w Teatrze *Warsz.* 58, to iest: *Operę* 1, *Trajedyą* 5, *Dramę* 1, *Komedyo-Operę* 4, *Komedyy* 16, i *Balletów* 11; z tych oryginalne: Traiedya *Edyp* wierszem przez Ignacego *Humnickiego*, Komedye, *Cudzoziemszczyzna* wierszem, i *Pierwsza lepsza* wierszem, obie przez Alexandra Hr. *Fredrę*, *Trafił swóy na swego* wierszem przez Władysława *Miniewskiego*, *Litwin Podlasiak* i *Warszawianin*, wierszem przez L. A. *Dmuszewskiego*, i Komedyo-Opera *Zgoda u wód mineralnych Warszawskich* przez tegoż. (*Kur.*)

— W Ciągnieniu 592 Loteryi liczbowey Królestwa Polskiego odbytém na dniu 14 b. m. i roku wyciągnięte zostały Numera w następuiącym porządku: 10. 16. 31. 63. 80.

*PRZYIECHALI* (dnia 13 i 14 Stycznia.)

Konarski Podpułkownik z Łęczycy — Trzcińska Obywa: z Płocka — Żółtowski Jenerał Bdy z Radomia — Dziekoński Pułkownik z Łowicza — Jankowski Pułkownik z Kutna — Klicki Jenerał z Łowicza — Karkone Antoni Gubernator z Grodna — Słupecki Kazimierz Pułkownik z Pułtuska — Weysenhoff Jenerał z Lublina — Schönbeck Pułkownik z Płocka — Wirtemberg Adam Xiąże Jenerał z Krasnegostawu — Szlubowski Antoni Dziedzic z Antopola — Nowakowski Stanisław Szambelan z Biłgoraia — Stefens Karol Kupiec z Gdańska.

*WYIECHALI* (dnia 13 i 14 Stycznia.)

Krasiński August Hr. do Węgrzynowa — Gutmann Mikołay Kupiec do Wąsów — Rzewuski Pułkownik do Płocka — Zamoyski Jan Hr. do Petersburga — Branko Kupiec do Berdyczowa — Jasiński Felicyan Ob. do Wolborza — Czertow Jenerał do Rossyi — Jezierski Stanisław Hr. do Mińska — Małachowska Maryanna Hr do Siedlec — Weysflog Pułkownik Artylle: do Kocka — Jabłonowska Teressa Xiężna do Rossyi — Obruczew Podpułkownik W. Ros: do Rossyi — Zaleski Marcin Referen: Stanu do Wilna — Wilkanowski Leopold Ob. do Gumowa.

---

z *Petersburga* 15 (27) Grudnia.

Od kilku tygodni przerwana kommunikacya z Kronstadem dla płynącey kry, teraz od kilku iuż dni przywróconą została. Od 18 Grudnia począwszy, mróz lekki utrzymuie się ciągle między 6. a 8. stopniami, związki zimowe z prowincyami wewnętrznemi iuż się rozpoczęły.

— Dnia 28 Października w *Dubossarach* w Krymie czuć się dały trzy mocne wstrząśnienia ziemi. Dnia 1. Listopada w kilku okręgach tamteyszych gwałtowny orkan wielkie poczynił szkody. Z resztą iesień tegoroczna była tam nadzwyczay pogodna; pola i łąki w Październiku powtórnie się zazieleniły.

— Wielki refraktor przez Frauenhofera w Monachium dla Uniwersytetu Derpskiego zrobiony, dnia 9 Listopada szczęśliwie na mieysce swego przeznaczenia doszedł. Rozłożony był na 22. skrzyń które ogółem 5000 funtów ważyły.

---

z *Lubawy* 24 Grudnia.

— Srożył się tu straszliwy orkan od dnia 20 do 21 b. m. poczynił wielkie szkody w naszych szańcach, a pomiędzy innemi pozrywał ze szczętem wyższe części zewnętrznych grobli portu. Weyście do portu nie ucierpiało. Dwa okręty zostały zerwane z kotwic i były w niebezpieczeństwie; niedoznały przecież znacznego uszkodzenia.

— W *Rydze* gdy woda wzniosła się do naywyższéy wysokości i burza ciągle z Zach. Północ.-Zach. trwała, widziano d. 21 o godzinie 3 wiele bander wzywaiących pomocy, pozatykanych na domach w stronie twierdzy Dünamünde; iuż pobliski mały budynek woda zerwała, i burza pędziła go w górę rzeki, a nikt przecież nie ośmielił się nieść pomoc wołaiącym o ratunek ludziom; aż nareszcie sternik *Satow* będący tam na stanowisku zimowém (który iuż dnia 18 towarzyszył rotmanom spieszącym na ratunek kollegi) wyprosił sobie szalupę i za pomocą 5 młodych rotmanów i 11 innych mieszkańców uratował 25 osób. (*L. d. B.*)

z *Szweryna* 28 Grudnia.

— Zupełne prawie zepsucie się dróg naszych iest nieuchronnym skutkiem teraźnieyszéy dżdżystéy pory, przez co zwykły bieg poczt znacznie zatamowany, a szczególniéy poczt z Lubeki i Wismaru. Pierwsza potrzebowała 8 godzin czasu do przebycia stacyi, chociaż pobliski właściciel dóbr dał iéy 12 koni w pomoc. Wismarska poczta sześcią końmi ciągniona potrzebowała 18 godzin do uiechania czterech mil; a przeieżdżaiący parobcy odmówili swéy pomocy iednemu furmanowi, który przed kilku dniami ulgnął na wismarskim gościńcu, z powodu iż o kilka kroków daléy czekała go takaż sama przepaść, w któréy na nowo musiałby był koniecznie ugrząznąć i że nie mogli w żaden sposób przewidzieć końca iego biedy. Mówią tu nawet iż Rząd każe całkiem zamknąć niektóre drogi, dla uniknienia nieszczęścia, albowiem wcale na nich iechać nie można. Otwiera się rozległe pole czynności na rok przyszły dla oficyalistów drogowych. (*L. d. B.*).

z *Sztokolmu* 15 Grudnia.

— Roboty w kopalniach złota w Aedelfors, które w ostatnich latach ze stratą utrzymywane były, na rozkaz Króla Szwedzkiego nie maią się iuż na dal kosztem rządowym utrzymywać.

z *Kopenhagi* 22 Grudnia.

— Pokazał się tu szczególny rodzay fałszerstwa; to iest Dyrekcya Teatru uwiadomia, iż sprzedawano niedawno fałszywe bilety na teatr bardzo tanio i ostrzega publiczność aby nigdzie nie kupowała biletów tylko w kassie. Pisma zaś publiczne czynią uwagę, że gdy ich niekiedy w kassie zabraknie, nieieden bywa w potrzebie, kupować bilety od niewłaściwych osób, a to płacąc ie nawet drożéy. Należałoby ie robić z kruszcu, podobnie iak były te które znaleziono w Herkulanum lub Pompei; nie byłyby tak łatwe do zfałszowania ani zabrudzenia. (*L. d. B.*)

z *Altony* 31 Grudnia.

— Według czwartego raportu o Osadzie ubogich w Fridericksgabe, pierwszym tego rodzaiu zakładzie na ziemi niemieckiéy, sprawdza się od Niderlanczyków naypierwéy na doświadczeniu wsparte twierdzenie, że tam gdzie są grunta zbytkowe, sposób takowy opatrywania chorych naylepszym będzie. Z wełny strzyżonéy z owiec teyże osady, którą sami osadnicy i ich dzieci prządły, wyrobiono kilkaset łokci materyi wełnianéy, która na odzież osadnikom przeznaczona, między nich podzielona została; wyrabiano oraz wełniane materace. Ogrody po ćwierć beczki (blisko ćwierć korca) wysiewu maiące, przy wielu domach uprawione, w roku tym w obfitości dostarczyły iarzyn. Stopień uprawy i żyzności gruntu, do iakiego przy stósowném postępowaniu doyść może, przewyższył w tym roku wszelkie oczekiwanie, gdy przy korzystném nader tegoroczném powietrzu wysiew żyta sześciokrotnie, tatarki siedmkrotnie, owsa i kartofli ośmkrotnie wrócony został, tak iż osadnicy z niebardzo licznemi familiami swemi, na cały rok żytem, tatarką i kartoflami z własnego gruntu są opatrzeni. Wszystkie dwadzieścia domów osadniczych iuż są zaięte. Ogólna liczba mieszkańców iest teraz 103, którzy ciągle w naylepszém są zdrowiu. W całéy osadzie iest krów 24, owiec 18o, koni 7, kóz 3.— Prócz tego osada uzyskała w darze wiele drzew owocowych i innego rodzaiu, kartofli do sadzenia, i xiążek do modlitwy i czytania. W nowo wystawionym domu szkolnym, w dwóch izbach 36 dzieci naukę odbiera.

z *Frankfurtu* 4 Stycznia.

— Dyecezych Dortmund i Hattingen (Regencya Münster) Bakałarze okoliczni, pod przewodnictwem dwóch kapłanów i dwóch starszych Bakałarzy, utworzyli towarzystwo, na którego konferencyach wyłącznie ćwiczeniami muzycznemi zaymować się maią, aby tém skuteczniéy do rozszerzenia nauki śpiewu po szkołach przyłożyć się, tudzież poprawny sposób śpiewania ze szkół do Kościołów przenieść. Skoro na takowych konferencyach sami dostatecznie wprawią się w praktyczne użycie metody w ukształceniu głosu zachować się maiącéy, i gdy się nauczą melodyy kościelnych według naylepszych chorałów, zamyślaią z ukształconych swych uczniów, iak tylko się liczba przyzwoita znaydzie, utworzyć chory, i po kościołach na przemian z gminą zwrótka za zwrótką spiewać. Po czém przy uroczystościach, gdy się uczniowie należycie wprawią, możnaby śpiewy choralne zaprowadzić.

— W prowincyi pruskiéy nad Renem założony nie daleko *Siegburga* instytut dla obłąkanych, zaiął teraz wskazane mu domy. Zbroiownia 38 batalionu Siegburskiéy milicyi, tudzież szkoła mieyska, z dotychczasowego swego pomieszczenia w Opactwie, do innych zabudowań przeniesione zostały. Ponieważ koszta urządzenia domu prusko-nadreńskie prowincye ponosiły, im się więc należy wyłączny przywiléy; gdy zaś liczba chorych 2000 wynosi (między którymi tylko 800 z urodzenia obłąkanych) zdaie się więc iż na pierwszy początek mało bardzo zostanie mieysc niezaiętych, a osobliwie dla osób nie z prowincyi rzeczonéy pochodzących. Przy rozdzieleniu mieysca, nietylko płeć iednę od drugiéy odosobniono, ale nadto każdą płeć osobno, na cztery klass podzielono. Do 1.) należą nayniespokoynieysi, których naytrudniéy w porządku utrzymać: do 2.) tacy którzy nieprzyzwoite zaciągnęli nałogi; do 3.) którzy nie tak mocne namiętności pokazuią; do 4.) przychodzący do zdrowia. Ostatnie dwie klassy wspólnie w iednychże pokoiach bawią się, iedzą i pracuią. Co się tyczy usługi, ieden posługacz na ośmiu chorych iest wyznaczony. Do utrzymania całego instytutu należy 45 osób.

— Dnia 23. Grudnia umarł w Ettenheim Królesko - Francuzki Jenerał Porucznik Margrabia *Thumery* w 85 roku życia swego. Zgon iego interessownym bydź powinien dla wyższéy publiczności. Był on poufałym Króla Męczennika, i Xięcia d' Enghien przyiacielem, z nim w czasie okropnéy burzy rewolucyynéy schronił się do Ettenheim, z nim razem poymany, kilka miesięcy w więzieniu Strasburskiém przesiedział. Większość *iednego* tylko głosu w sądzie woiennym, przed którym mu stanąć kazano, los iego korzystnie rozstrzygła. Od téy chwili w ulubioném miasteczku, przez pamięć na swego przyiaciela przeżył lat 22. Błogosławieństwa mieszkańców Ettenheim, na których nie przestawał darów swych wylewać, towarzyszyły mu do grobu.

— W Dreznie daną była z nadzwyczayną okazałością reprezentacya Opery *Jessonda* napisanéy przez *Spohra*. Same dekoracye miały kosztować 4,500 talarów. Na dwa tygodnie pierwéy rozkupiono wszystkie bilety. P. *Weber* doskonalił z wielką pilnością osobiście aktorów w dokładném iéy graniu.

— W czasie *naykrótszych* dni, w pewnym ogrodzie w Zurich zerwano różę na wolném powietrzu wzrosłą i rozkwitłą.

z *Londynu* 1 Stycznia.

— Wielu znakomitych Anglików chcąc bydź na koronacyi Króla Francuzkiego, pozamawiało iuż pomieszkania w Reims.

— Nayniebezpiecznieysze dla żeglugi mieysca wzdłuż brzegów angielskich, są bez wątpienia na wybrzeżach Hrabstwa Cornwallis, Dorset, Sommerset i Devon. Od roku 1815 do początku r. 1824 w tych okolicach 382 okręty na brzegi rzucone, a 558 w inny sposob uszkodzone zostały. Żeby więc tak niebezpiecznych unikanąć wybrzeżów, zamyślaią założyć kanał Brystolski.

— Wczoray na teatrze Coburg wystawiono sztukę pod tytułem « Rewolucya francuzka czyli rząd terroryzmu « pierwsze to wystawienie z wielkiém upodobaniem przyięte zostało.

— Pułkownik *Cockburn*, *M' Gilliray*, Pułkownik *Hervey*, *Galt i Davidson*, mianowani są Kommissarzami do Kanady. Rząd mianował dwóch członków téy Kommissyi, Kompania Kanady dwóch, a piąty za wspólném obudwu stron porozumieniem się. Kommissya ta ma się zaiąć ocenieniem gruntów dla Rządu i duchowieństwa zachowanych, które, iak mówią, są bardzo rozległe i żyzne. Kommisarze mieli posłuchanie u Lorda *Bathurst*, który im ostateczne wydał Instrukcye.

— Proces ciekawy ściągnął dnia 21 z. m. niezliczony tłum ludu, tak dalece iż ulice do trybunału przytykaiące były zatkane. Panna *Foote*, pierwsza aktorka z teatru Covent - Garden, żądała od nieiakiego P. *Hayne* młodzieńca bardzo maiętnego 10,000 funt. ster. iako wynagrodzenie za niedotrzymanie uroczystéy obietnicy żenienia się. Sąd przysięgłych skazał Pana Hayne na zapłacenie jéy 3,000 funt ster. (126,000 Złp.)

— Czytamy w *Dublin-Post*: Przypomnieć sobie należy że donieślismy iż *Kuryer* iest na wpół urzędowym organem części gabinetu przeciwnéy Katolikom. Zaczynami mniemać żeśmy się omylili. Artykuły te oczywiście przeciwne są nie tylko uczuciom P. *Canning*, *Huskisson*, lecz także uczuciom P. *Peel i Eldon*.— W téy rze-

czy *Kuryer* nie iest organem żadnego członka gabinetu. Styl iego w Artykułach przeciw katolikom, iest tenże sam co i styl dzienników *Dublin-Star* i *Dublin-Mail*; łatwo więc poznać Autora. Wiemy że *Mail* i *Star* nie są Dziennikami Ministeryalnemi i owszem że są przeciw Rządowi. Jakoż artykuły *Kuryera* pochodzą od kilku członków kościoła protestanckiego w Irlandyi. Chciano wzbudzić w Anglii poruszenie przeciw Katolikom; lecz BOGU dzięki usiłowanie to nie powiodło się. Żadna parafia Angielska nie była za stroną tych wyspiarzy.

— Niewiadomo co za wróg przymusza tu tak często akuszerów do odebrania sobie życia. Uczynił to niedawno poważany Pan *Shephord*, który poprzednio odbierał u Xiężny Klarencyi i Weymarskiéy.

— Haicki okręt przeznaczony, iak mówią, do Hamburga, rozbił się w bliskości portu Dover z ładunkiem 4000 worów kawy i wielu beczkami Mahoniu.

— Pisma nasze są znowu zapełnione doniesieniami o nieszczęściach przez burze zrządzonych. Dnia 23, 15 poczt nieprzyszło ze stałego lądu, pomiędzy któremi brakowało 5 z Hamburga. (*L. d. B.*)

— Zawsze ieszcze leży wiele śniegu w północnéy Anglii.

— Pani *Joung*, matka nieszczęśliwego *Fauntleroy*, z rozpaczy nad smutnym losem syna swego, umarła dnia 21. Grud. w 71 roku życia swego.

— W porcie w Plymouth buduią teraz 7 nowych okrętów woiennych; 11 zaś innych w krótce rozpocząć maią.

— Podług ostatnich wiadomości odebranych z *Washington* widać tam iuż znaczny ruch z powodu przybycia członków kongressu. Naybliższy statek pocztowy ma przynieść poselstwo Prezydenta, które iednak, iak *Courier* mniema, dla obecnych okoliczności oczekiwane iest z nierównie mnieyszą niecierpliwością niż lat dawnieyszych. Wiadomości które otrzymaliśmy dochodzą do 1 Grudnia, a w pierwszy poniedziałek w Grudniu (to iest dnia 6go) miało bydź otworzone 18te posiedzenie Kongressu.

— Mamy wprawdzie Gazety z nowego Jorku dochodzące do 8 Grudnia, lecz nie nadeszło tam ieszcze poselstwo Prezydenta z Washinghton. — Mniemano zawsze iż wybór nowy padnie na P. *Adams*. — Podług listów z Guayaquil z dnia 24 Września, przybyły okręty *Asia* i *Aquiles* dnia 14 do Callao, po nieprzyięciu bitwy którą im Admirał *Guise* ofiarował. *)

*z Madrytu* 22 Grudnia.

— Ostatni oddział woyska francuzkiego wyszedł ztąd dnia 20. b. m. a dwa pułki szwaycarskie są iedyném obcém woyskiem które tu mamy. Pułk który na ostatku z Bajonny tu przybył wynosi tylko 1500 ludzi, a zatém w ogóle znaydować się tu będzie tylko 3000 obcego woyska.

— Dnia 8. b. m. Rektor Uniwersytetu Toledańskiego poważnie rozpoczął nowy bieg nauk. Przy téy okoliczności 230 wpisanych uczniów odprawiło spowiedź, i kommunią Ś. przyięło.

— Adwokat *Villa*, który iako Syndyk konstytucyynéy władzy mieyskiéy w Barcellonie kilka miesięcy był więziony, odzyskał teraz wolność i zaraz Paszport do wyiechania za granicę.

*) Niedawno donosiły pisma Francuzkie że one okręt tego Amirała, *Congreso*, zapędzi ły na piaski.

---

*z Paryża* 1 Stycznia

— Oto iest wspomniony w przeszłym Numerze Adress Izby Deputowanych, czytany przez P. *Ravez*:

Nayiaśnieyszy Panie!

«Francya podzieliła boleść W. K. M.; płakała z Nim razem po zgonie Króla, który w przeciwności zachował wielkość od szczęścia nie zależącą, a który przez mądrość swoię uczynił władzę naywyższą zakładem szczęścia i pokoiu. Jako pośrednik pomiędzy teraźnieyszością a przeszłością zabezpieczył przyszłość Instytucyami, które tak długo trwać będą iak pamięć iego. «

«N. Panie! następuiąc po Monarsze który tyle był kochanym od ludu ile od swoiéy rodziny, wzbudziłeś naysłodsze nadzieie w sercu twoich poddanych. Jeźli ich smutek i zaufanie słodką pociechą przeięły serce W. K. Mości, Twoie naypierwsze wyrazy usprawiedliwiły miłość naszą, i uczuliśmy, że Opatrzność powraca nam wszystko, co nam odięła. «

«Władzca który przemawia do ludu swego o powinnościach królowania, tém świętszemi czyni obowiązki poddanych. Stałość N. Panie, iest pierwszym przymiotem sprawiedliwości; ona sama nadaie dobroci iéy prawdziwą cechę, a W. K. M. błagaiąc o nią Boga, który Królom swego natchnienia udziela, okazałeś, iakich cnót po Twoiém panowaniu spodziewać się możemy. «

«W. K. M. oznaymiasz nam o utrzymaniu szczęśliwéy zgodności trwaiącéy między Francyą i zagranicznemi rządami. Gdy wewnątrz wszystko bez wysilenia iednoczy się na wezwanie wspaniałego Monarchy, wszystko powinno umacniać się zewnątrz na głos prawości, na potężnym tronie siedzącéy. «

«W zamiarze ustalenia téy zgody, i pokoiu który iest iéy owocem, N. Panie przedłużyłeś pobyt woysk twoich w Hiszpanii. Woyska te prowadzone przez Xięcia będącego zaszczytem naszéy broni i sprawiedliwą chlubą oyca swoiego, powróciło Monarchę narodowi. Zabezpieczą dziś tenże naród od powrotów klęsk które go tak długo dręczyły. Przez warunki téy umowy, godząc interessa obu Monarchiy, W. K. M. dowiodłeś przywiązania swoiego do sprzymierzonych i przewiduiącéy troskliwości o dobro swoiego Królestwa. «

«Spokoyny względem zewnętrznych stósunków, N. Panie, zwracasz wszystkie myśli na wewnętrzną pomyślność narodu. Z rozrzewnieniem widzieliśmy iak poświęcałeś nayszlachetnieyszym staraniom te chwile które zdawały się należeć do saméy tylko boleści, żeś udzielał przemysłowi i handlowi zachęty które podobnąż opiekę zapowiadaią rolnictwu, żeś obecnością twoią osładzał naywiększe nędzę ludzkości i w schronieniu ubóstwa rozlewałeś tę tkliwą pociechę serca któréy żadne dobrodzieystwo nie zastąpi. «

»N. Panie! Religia iest podstawą towarzystwa; bez Religii niema dla ludów ani trwałości ani pomyślności i chwały; a prawa ieżeli szanowane bydź maią, powinny nosić iéy niezatartą cechę. Z wdzięcznością wspierać będziemy N. Panie gorliwość twoię dla tak drogiéy sprawy.«

»Sprawiedliwość i polityka podały dostoynemu bratu twoiemu mądry zamiar który zaymował iego ostatnie myśli. Tobie to N. Panie zostawione iest dopełnienie tego dzieła wynagrodzenia; to dziedzictwo wielkiego Króla, godne waszéy Króleskiéy Mości. Szczęśliwi iesteśmy że mogliśmy przyłożyć się do podźwignięcia fortuny publicznéy które dozwala użyć iéy tak szlachetnie, bez uszkodzenia kredytu, bez powiększenia ciężaru podatków, bez uszczerbku służby i potrzeb publicznych.«

»Jzba deputowanych przyięła zaszczyt należenia do tak wielkiego dzieła; wierni będziemy sprawiedliwości i obietnicom naszym. «

«N. Panie! dzięki ci składamy żeś nas zawezwał na ten dostoyny obrządek którym W. K. M. chcesz zakończyć pierwsze posiedzenie Izb za Panowania swego. U stopni tego Ołtarza, przy którym Oley Święty na głowę twoię wylany będzie, z przysięgami twoiemi połączą się nasze życzenia i modlitwy. Błagać będziemy Niebios, aby Króleski dom Francuzki, tak cudownie BOSKĄ zachowany opieką, rządził na zawsze ludem, który posłuszeństwo dla niego poczytuie za chwałę i który mu winien iest swoie swobody i szczęście! «

Król odpowiedział:

Mości Panowie! Mocno wzruszony uczuciami które wyraziła mi Izba Deputowanych, sercem tylko moiém na nie odpowiedzieć mogę. Tak iest, zawsze będziemy się porozumiewać dla szczęścia i chwały Francyii. Niech będzie zgodność uczuć, zgodność zasad: nigdy się nierozdzielmy; chlubny z tego że przykładamy się do szczęścia téy pięknéy Francyi która nam wszystkim iest drogą, do któréy ukochania tyle mamy powodów, dopełnię wiernie zamiarów brata moiego po którym płaczę; i nie poprzestanę na tym Mości Panowie, bądźcie pewni że wszystkiego poszukiwać będę czego po mnie dobro moiego ludu wymaga. Jakież zadowolenie dla nas Mości Panowie, iakto już rzekłem do Izby Parów, że będziemy wynagradzać nasze nieszczęścia i pamięć ich zacierać! Dokażę tego ieźli mi BÓG życia dozwoli; a ieźli mi Opatrzność czasu na to nie zostawi, iest móy syn MPanowie; on dokonałby tego co ia zacząłem. Wierzcie moim uczuciom a ieżeli ie wam z czułością wyrażam, wierzcie także że z zadowoleniem waszych uczuć wyrażenia przyymuię.«

— *Drapeau blanc* twierdzi teraz, że ponieważ prawo wynagrodzenia emigrantom przyznane, przeto niepowinni przestawać na mnieyszém, ale żądać zwrotu dóbr swoich, Rząd niema prawa zatrzymywać im ich własności i t. d. Lecz mówi toż samo pismo, zadanoby przez to cios konstytucyi, a niektórzy przyiaciele emigrantów posunęli za daleko swóy zapał, gdy uporczywie przy tém prawie obstawali; należy się więc spodziewać że Izby podobnym żądaniom położą tamę.

— Sprzedaią relacyą o processie wydawcy Dziennika *Ami de la Charte* w Clermont, który skazany został na trzy miesięczne więzienie i opłacenie kary pieniężnéy 2000 franków, ponieważ nazwał Króla *un homme franc*.

— Podług Dziennika *Aristarque*, Pannę *Robespierre* pobiera zawsze od Rządu 4000 fr. pensyi.

— Donoszą z Rzymu że ośmdziesiątletni Sekretarz Stanu Kardynał *della Somaglia*

był niebezpiecznie chory, lecz teraz ma się lepiéy. Wielu z Rzymian wzięło paszporta do Neapolu, aby pomieszkania swoie mogli drogo wynaiąć ciekawym cudzoziemcom, którzy zjadą na obchód uroczystości Jubileuszu. Zjechało się tam iuż wielu Anglików i spodziewano się przybycia Królowéy Sardyńskiéy.

— Król Jmci Sardyński raczył wynieść Xięcia Karola Amadeusza *Carignan* ze stopnia Jenerała Porucznika na Jenerała Jazdy.

*ze Stambułu* 27 Listopada.

— Donoszą ze Smyrny, że eskadra austryacka otrzymała naysurowszy rozkaz do ściągnienia od Greków kontrybycyi w ilości 800,000 piastrów iako wynagrodzenie za szkody zrządzone przez złupienie austryackich okrętów, w razie zaś oporu, do zaczepienia flotty Hellenistów, wszędzie gdzieby ią napotkała.

— Z Alexandryi dowiaduiemy się, że wkrótce po wypadkach przy Kandyi, burza gwałtowna spotkała flottę Jbrahima Baszy i mocno ią uszkodziła.

— Turcy ieszcze się trzymaią w Patras i Lepanto. Trzy do czterech tysięcy Turków około Zeituny ciągle staczaią utarczki z Grekami od wąwozu Termopilskiego przybyłemi. Derwisz Basza którego główna kwatera niedaleko Laryssy, dotąd iest nieczynny.

— Gazeta powszechna na mocy listów prywatnych ze Stambułu z d. 4. Grudnia zapewnia że Sułtan piątą przeciw Grekom wyprawę postanowił i że iuż tym końcem wydał Firman do Wicekróla Egiptskiego w którym mu ponoszenie wszystkich kosztów poleca. Że zaś Wicekról przeszłego iuż roku przeymował na siebie wszelkie wydatki woienne, pod warunkiem aby nowo bita moneta iego w całém Państwie Ottomańskiem prawny bieg otrzymała, wnosić więc teraz można iż Porta w obecném krytyczném położeniu tego ostatecznego chwyci się środka. Wiadomo iest iż moneta Egipska ma bardzo małą wewnętrzną wartość.

# WIADOMOSCI LITERACKIE.

## *Wyiątek z dzieła Pana* Montgery *o Okrętach niewidzialnych.*

(z Bulletynu *Ferussaca.*)

— Często używano nurków do odcinania lin kotwicowych, do przewiercenia spodu okrętu, lub podpalenia go ogniem greckim, do przesłania wiadomości, pieniędzy nawet i Ammunicyi do oblężonych miast nadmorskich. Późniéy wynaleziono machiny do tegoż celu, i okręty szczególnie tylko pod wodą działaiące. Lubo wynalazcy troskliwie starali się ukryć swoie postępowanie w tym względzie, wiele przecież wykrytém zostało. Pierwszy okręt niewidzialny (a) zbudował *Cornel. van Drebbel* w Londynie r. 1620. drugi Francuz ieden w Rotterdamie r. 1653; trzeci, *Dawid Bushnel*, obywatel z Konnektykut w Ameryce r. 1777; czwarty i piąty, sławny *Fulton* w Rouen i Brest r. 1801; szósty, bracia *Coëssin* w Havre, 1804; siódmy *Fulton* w nowym Jorku 1814. ósmy, *Schuldham* Porucznik Króleskiéy Marynarki w Portsmuth; dziewiąty i dziesiąty w ostatnich czasach wystawiony był w Anglii, przez *Johnsona* kapitana okrętu kupieckiego.

Prócz tego za pomocą min pływaiących zburzono wielki most na łyżwach; niewidzialnemi Petardami wysadzono na powietrze, lub znacznie uszkodzono dwadzieścia okrętów (między temi ieden liniowy).

W roku 1720. Doktor *Désaguillers* pierwsze uczynił doświadczenia z niewidzialnemi racami na Tamizie. Choć bardzo małego było kalibru, podniosły iednak okręt wielki naładowany, u mnieyszego zaś dno zgruchotały. Podobneż doświadczenie powtórzono r. 1814. w *Vilette*. Że iednak race po wierzchu nie pod wodą płynęły, pękały więc w powietrzu, i dnu okrętu nie wieleby szkodziły. Teraz *Josua Blair* w Luizyanie zatrudnia się robotą takowéy niewidzialnéy strzelby, którą nazywa *American-torpedoes*. Kommissya wyznaczona do iéy roztrząśnienia zapewnia, iż zwyczayny okręt takową bronią opatrzony, sam z potęgą morską z całéy Europy zebraną walczyć może.

*Fulton* krótko przed śmiercią wymyślił trzy działa z których pod wodą strzelano. Pierwsze z nich iednofuntowe przecięło 14. calową linę; drugie czterofuntowe z taką mocą wyparło kulę, iż ta 40. stóp przez wodę przebiegłszy ieszcze dość głęboko w piasku utkwiła; trzecie stofuntowe w odległości 15. stóp zdruzgotało drzewo grubości spodu okrętu liniowego.

Lepiéyby było okręty niewidzialne budować z żelaza iak z drzewa; ciężar ten sam. Lecz żelazny statek iest trwalszy, woda się weń nie tak łatwo sączyć będzie, a nadewszystko przy iednakowéyże obiętości zewnętrznéy, więcéy ma wewnątrz przestworu i t. p.

Zaciągaią na nich żagle dla prędszego biegu, te iednak wraz ze wszystkiemi linami za pierwszém zoczeniem nieprzyiaciela, składaią w przyrządzone umyślnie do tego wydrążenie. Po czém zamykaią wszystkie otwory, otwieraią zaś kruczki dla wpuszczenia wody w mieysce umyślnie na to urządzone w spodniéy części okrętu. Tym sposobem zanurza się okręt. Skoro iuż zanurzy się do głębości 7. lub 8 stóp. wtedy zamykaią kruczki. W takim stanie iest okręt niewidzialny w odległości kilku sążni, i w żaden sposób od nieprzyiaciela uszkodzonym bydź nie może.

Styr na osi pozioméy utrzymuie go w iednéyże zawsze głębokości, lub zmnieysza ią nieco, nie psuiąc przez to równowagi. Dwa inne, nadaią mu pęd równoległy od horyzontu. Maytkowie lub machina parna, nadaie obrot wiosłom.

Skoro takowy okręt zbliży się do nieprzyiaciela, odeymuią wentyle od otworów armat. Strzał urządzonéy do tego haubicy przewierca w chwili iednéy spód okrętu nieprzyiacielskiego. W tenczas gdy działo po wystrzale cofa się, porusza sprężynę która natychmiast wentylem otwór zamyka. Że zaś wystrzałem rozszerzone powietrze wstrzymuie wodę, nie wiele zatém dostać iéy się może do okrętu, a i to łatwo się uprzątnie za pomocą tych samych pomp, które są użyte do wyciągnienia wody ze spodniéy części okrętu, gdy tenże znów na powierzchnią iéy wznieść się usiłuie.

*Montgery* okręty prócz dział w inną ieszcze broń opatruie, np. w race palne, sikawki które wyrzucaią naftę, lub oczyszczony i z rozmaitemi materyałami palnemi zmieszany oléy skalny. Skórzane węże od tych pomp, przymocowane są do rur stalowych, które od wszelkiego uszkodzenia przez strzały są zabezpieczone. Ich mechanizm ruchomy (mogą bydź o 13. stóp nad niewidzialny okręt wzniesione) tak urządzony, że człowiek ieden przez małe otwory szkłem opatrzone, raz po raz okolice po nad horyzontem obeyrzeć może, sternikowi okrętu wskazując prawy kierunek dla dosięgnięcia nieprzyiaciela i trafienia go. W tych samych rurach osadzone są wentylatory, dla nabrania świeżego powietrza do oddychania, zepsute zaś odchodzi w wodę w tył okrętu i służy oraz do popędzania go w biegu.

Okręty nie widzialne gdy nie są w walce z nieprzyiacielem, prędzéy płynąć mogą iak zwyczayne, gdyby do wspomnionego mechanizmu, do żagli, dodadź ieszcze machinę parną i gdyby po powierzchni wody płynęły.

Pod wodą łatwo przedrzeć się potrafią do przystani i portów które dotąd uważano za niepodobne do zdobycia, i iakby czarodzieyską siłą wszystkie, nawet parne okręty woienne, zniszczyćby zdołały.

*Montgéry* przytacza błędy dotychczasowych niewidzialnych narzędzi tego rodzaiu, i z téy okoliczności opowiada, iż drugi okręt niewidzialny zbudowany przez *Johnsona* miał przeznaczenie Bonapartego z wyspy S. Heleny wybawić. Lecz właśnie w dniu w którym zaczęto go obiiać miedzią, odebrano wiadomość o zgonie tego więźnia stanu. Oświadczył także Komitetowi Hiszpańskiemu w Londynie iż z tymże okrętem całą francuzką eskadrę na stanowisku przy Kadyxie będącą zniszczy. Lecz i tu za późno się stawił.

*Montgery* mniema iż takowym a nawet nie tak doskonale urządzonym okrętem, możnaby na kotwicy stoiące okręty, a mianowicie Tureckie, łatwo bardzo zburzyć. Nie odważaią się one od brzegów odpłynąć i zwykły co noc kotwicę zarzucać. Jeden takowy okręt, któryby się równo z płaszczyzną wody zanurzał, wsparty kilką szalupami kanonierskiemi, mógłby w tych stósunkach całą flottę Turecką zburzyć.

a Tak nazywać będziemy każdy okręt pod powierzchnią wody działaiący, który Francuzi zowią *navires sousmarin.*

## DONIESIENIE.

— Syndyk tymczasowy Massy upadłéy Ludwika *Letronne*, podaie ninieyszém do wiadomości powszechnéy: iż na mocy rozporządzenia Trybunału Handlowego Województwa Mazowieckiego z dnia 3. Listopada r. z. odbywać się będzie dnia 17. Stycznia r. b. i dni następnych począwszy od godz. 10téy zrana w Warszawie pod Nrem 475. w Gmachu Marywil zwanym, wchodząc od bramy z ulicy Nowo-Senatorskiéy, czyli z placu na przeciw głównego Ratusza położonego, w sklepie pod liczbą 51. oznaczonym, sprzedaż publiczna wszelkich ruchomości, a mianowicie: różnych mebli, sprzętów gospodarskich, koperstychów i rycin sławnych mistrzów w ramach złoconych i za szkłem, portretów litograficznych, nót muzycznych wielu znakomitych Kompozytorów, mapp jeograficznych, planów kilku znacznieyszych miast, narzędzi do Litografii służących, zgoła rozmaitych płodów sztuk pięknych, za gotową bieg w kraiu maiącą srebrną monetę. — w Warszawie dnia 3. Stycznia 1825 r. — Jan *Wołowski*, Adwokat.